

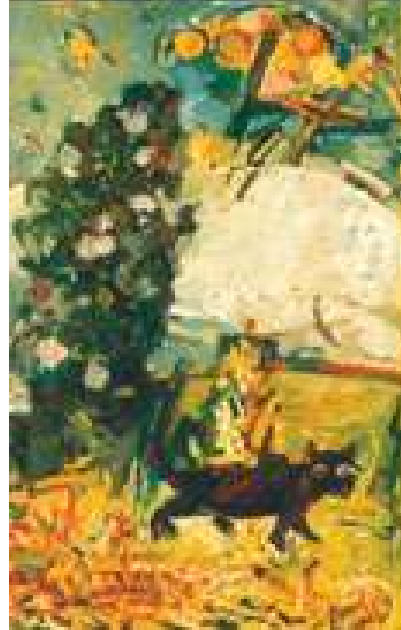
Художньо-меморіальний музей О.О.Осцьоркіна.

В майстерні
художника

АВТОПОРТРЕТ

Мистецькі відображення
Михайла Надєждіна

Медитація. 1968. Папір, ретуши. 30x42

● особисте інтерв'ю ●

Розмова в майстерні
з народним художником України
Михайлом Надєждіним

-Михайле Володимировичу, Ви Народний художник України, ініціатор створення і фундатор Кіровоградської обласної організації НСХУ, сформувавшись як митець в 1960-і, пережили епоху «соцреалізму», як Вам нині живеться в сучасному мистецькому середовищі, як Ви оцінюєте його якість?

-Як і в 60-і роки, так і зараз мистецька напруга не спадає. В матеріальному плані живеться бідно, а духовно в повну силу.

-Що для Вас є мистецтво?

-Людина має серце, людина має енергію. Не тільки художники, композитори, письменники, всі, хто займаються творчістю, вони обов'язково якимось чином виображують свої відчуття. Тож мистецтво для мене - самовираз.

-Що для Вас є живопис?

-Загалом це - інструмент. Один на скрипочці грає, інший пензлем орудує, це вже як кому талант надано. Особисто для мене живопис - це радість. Можливість виразу дійсності, прекрасного, хоча воно і не обов'язково «прекрасне» в сенсі красивого, через колір, колорит, і не лише різнобарвністю, можна взяти одну фарбу і за рахунок тональності створити живописний образ, все це відносно... Повторюсь, живопис - це інструмент.

-Яке значення для Вас має майстерня?

-Майстерня – це місце, де я можу вільно реалізовувати свої думки. А такого, щоб робити з майстерні якийсь культовий заклад чи місце для шоу, такого в мене немає. Це місце особисте і зазвичай закрите.

Меланхолія. Гамлет I. 1969. Папір, ретуш. 41x49

*Я іду на роботу. 1960-і.
Папір, ретуш. 29x19*

*Автопортрет. 1970-і.
Папір, ретуш. 45x31*

*Розмова. 1960-і.
Папір, ретуш. 29x19*

-Що для Вас є картина і як Ви працюєте над нею? Задум, ескізи чи якимось по-іншому?

-Саме слово картина умовне означення. Картина природи, картина душі, картина клініки серця. В даному випадку я б застосовував слово твір. Все життя від дитинства людина накопичує інформацію, досвід почуттів, емоцій і одного разу наступає такий момент, коли концентрація цього накопичення доходить якоїсь межі, тоді народжується ідея, яка і виплескується на полотно фарбами чи в книзі словом, або в музиці мелодією – не має значення, просто ви не можете це не віддати.

-У Вас багато автопортретів, написані в різний час, з різним настроєм. Навіщо Ви створюєте автопортрети? Що це означає для Вас?

-Автопортрет – не штучний підхід з думкою: «Ось напишу себе цяцею», ні, це особливий спосіб виразити життєву енергію людської природи, коли тієї самої природи немає у вас під рукою, та й, чесно кажучи, натура іншої людини все одно потребує якогось підлаштування, а в автопортреті – що побачив, те й зробив. Первинний тут вираз відчуття. Я ніколи не ображусь на форму свого зображення, що там ніс не той, волосся не так лежить. Взагалі всі автопортрети, які малює художник, можна взяти в одну раму і тоді в цій мозаїці постане єдиний цілісний образ людини у часі і просторі. І ще один аспект - автопортрет дозволяє художнику постійно вчитися, яким чином виразити емоцію і може бути неочікуване, несподіване відкриття, як, наприклад, для мене автопортрет на склі 1967 року, суто підсвідомо річ. Хтось працює за принципом – намалював ескіз, потім збільшив, переніс на полотно. Я працюю не так – прийшов в майстерню, беру пензля та й пишу, але в голові, в серці, в енергії все вже склалося. Далі, як буде так і буде.

-Живопис, рисунок, скульптура – це лише мистецтво чи також і наука, взагалі якою на Ваш погляд є наукова складова в мистецтві?

-Звісно в мистецтві є наукова складова та вона або стоїть осторонь, або схована десь глибоко, на третьому, четвертому плані. Первинні - почуття. Мистецтво розвивається за своїми законами, наука за своїми... Хоча взагалі весь цей пошук законів, співвідношень, регламентів, на мою думку, від лукавого, спроба якось дістатися до сутності мистецького процесу - як же воно все там облаштовано? Та художник зазвичай сам того не відає. Людина - дитя природи, дитя Бога, їй мистецтво дано безумовно.

-Ваше відношення до досвіду минулого?

-Все, що було зроблено колись і робиться нині, відображає той час, в якому жив художник, а мистецькі підходи залишаються по суті однаковими, звісно зі своїми нюансами. Талановитий яскравий митець заражає іншого талановитого митця своїми творами, він його піднімає якось, надихає, підштовхує. Заздрисний, сутяжний, малосильний художник, бо в нього немає достатньої потуги. Ось дивіться, у Кличка є сила, він перемагає, а інший програє, ну не дала йому природа тієї міці, а амбіції є. Мистецтво живопису чи боксу не має значення. Це природа людська, а тут все - і біологія, і фізика, і настрої та що завгодно. Мистецтво народжує мистецтво.

-Що для Вас природа?

-Природа? Людина - сама природа і тому я дивлюся, що на дерево, що на людину, що на квітку однаково. Ми живемо паралельно. Так само народжуємося, розвиваємося, розквітаємо, даємо плоди, а потім як яблуко – падаємо, переносячи з собою все в якусь іншу субстанцію. Природа - це даність, з якої художник черпає і силу, і слабкості.

*В саду. Початок 1980-х.
Папір, ретуш. 60x50*

*Яблуня. Зарисовка. 1980-і.
Папір, олівець. 60x40*

-Чи існує мистецький космос, чи це літературна ілюзія?

-Всі оці космоси, не космоси відносні. Реально ми існуємо у космічному просторі, не відчуваючи і не усвідомлюючи щоденно руху Землі, планет, як би можливо хотілося, як, наприклад, водій відчуває дорогу, але кожен з нас живе у власному просторі думок, переживань, емоцій, який умовно називають мистецьким космосом. У мурахи свій космос, у людини свій, у птаха свій, у планет та Всесвіту свій. Взагалі це питання філософське.

-Чи є у Вас власна філософія мистецтва?

-Особиста філософія є у кожної людини. Ось скільки буде нас мільярдів на Землі, стільки буде і філософів, але в різній мірі. Художник не виключення.

-Боротьба в мистецтві, це боротьба за що?

-Боротьби в мистецтві немає, є боротьба між митцями, боротьба за якісь ідеї, але це більше соціальне, питання виживання, коли працює інстинкт самозбереження, або коли художника використовують як інструмент для досягнення власних цілей соціальні чи політичні групи. А в мистецтві боротьби бути не може, воно просто існує.

-Митець егоїст по природі?

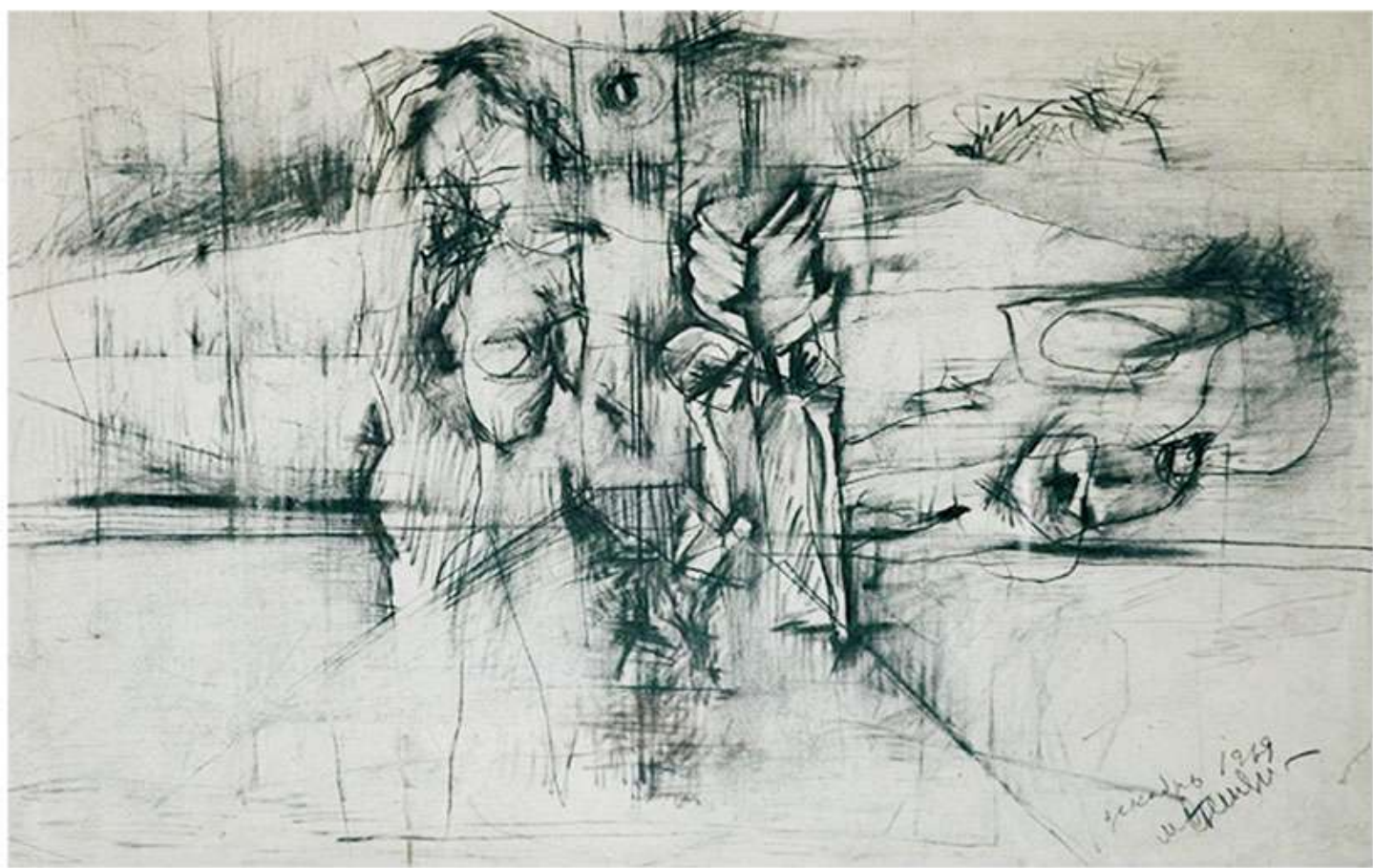
-Мистецтво взагалі найбільш егоїстичний вид людської діяльності, в гарному розумінні воно індивідуальне. Так само як немає однакових людей на землі, немає й однакових митців. Всі різні.

-Художник у житті і мистецтві - це одна й та ж людина?

-Завжди є зовнішній бік справи і внутрішній. На публіку художник може бути і франтом, і позером, і шокуючим та це скоріше елементи соціального захисту. В майстерні біля полотна він відкриває свою душу, але якщо і біля полотна він продовжує грати в «чого ізволіте», тоді він не художник, а просто людина, яка навчилася малювати.

Маски. 1968. Папір, ретуш. 27x40

Сади Едему. 1969. Папір, ретуш, 40x59

-Яке значення мають для вас родина і родинні відносини?

-Як гніздо для птаха. Будь-яка подорож закінчується поверненням додому.

Родина - тил художника. Гарна родина дає відчуття надійності, впевненості в собі.

-Ну тоді як продовження питання побуту, наскільки воно важливе для митця?

-Дуже важливе. Бо якщо художник буде опікуватися лише облаштуванням побутових умов, то коли ж йому малювати. Гарно, коли художник займається своєю справою, а хтось поряд виступає в ролі його менеджера, це знімає багато питань в житті митця. Але в наших умовах це рідкісне явище, яке більше базується на взаємовідданості людей, ніж на ділових стосунках, що призводить, в разі конфліктних ситуацій, до важких, часто безповоротних втрат і складних душевних переживань. Тому художник має покладатися в першу чергу на свої власні сили.

-Зазвичай прийнято думати, що видатний митець не знаходить широкої підтримки в суспільстві. Це правило? Чому це відбувається?

-Часто це надумані речі. В тому сенсі, що от художник не встиг щось там намалювати, а вже потребує визнання «Я великий!», «Я геніальний!», на мою думку, все це штучне, тимчасове, зовнішнє, хоча воно є, воно часто і у видатних художників є, але художник повинен усвідомлювати, що він публічна людина і завжди має ризик нерозуміння своїх думок чи якихось кроків суспільством, особливо, коли пропонувані ним ідеї є глобальними, адже суспільство переважно рухається в світі побуту щоденного життя, тож донести свою думку митець може лише постійною, системною працею і тоді може наступити момент, коли образ пропонований художником і світогляд суспільства зіллються в одне ціле, можливо ви станете класиком.

-Ви пережили період соціалістичного реалізму, Ваше відношення до цього явища і до реалізму взагалі?

-Соціалістичний реалізм – концептуальна програма, політичний проект для контролю над людьми, щоб тримати їх в рамках ідеології придуманої невеликою групою осіб. Все, що придумано штучно і не є частиною природного розвитку життя, в кінцевому результаті зазнає краху, бо воно немає перспектив розвитку. В основі мистецтва лежить рух до пізнання, якщо його немає, художник перетворюється на офіціанта, залишається лише ремесло. Реалізм?.. Я розглядаю поняття реалізм не лише як мистецький стиль. Реалізм це все - і абстракція, і сюрреальність, і будь-який художній рух, що з'являється в процесі життя, яке постійно змінює свої форми. Змінюються форми людського існування, змінюються і мистецькі форми його відображення – така реальність мистецтва.

Портрет дружини Віри. 1974. Папір, олівець. 60x40

-Мистецтво і політика наскільки вони взаємозалежні на Вашу думку?

-Політика річ дуже мінлива, в ній немає тривкої основи, це здебільшого елемент суспільного настрою, тому художник прагне триматися осторонь. Він реагує на політичні зміни як громадянин, візьміть Гойю, Ель Греко, Веласкес, але він не є суб'єктом політики, інакше він зникає як художник.

-Тоді на вдогін питання про нагороди і почесні звання?

-Почесті, звання – це не критерій мистецтва. Держава в різний спосіб відзначає заслуги художника перед суспільством, ринок визначає рівень популярності на даний час, а митець залишається митцем. Рембрандт в своєму житті пережив як пік популярності, так і падіння по драбині суспільної ієрархії, але в кінцевому результаті для людства він залишився видатним художником Рембрандтом Ван Рейном.

-Якими є відносини художника і держави?

-Держава – структура, головною метою якої є стабільність, чітка регламентація відносин, а мистецтво прагне до емоційності, свободи руху і пізнання – це постійне протиріччя. Художник, яким би він не був патріотом, закоханим в свою землю і свій народ, завжди буде розглядатися канцелярією держави як потенційний опозиціонер. Тому держава буде докладати зусиль, щоб тримати його під контролем в яких би видах вона не існувала - імперії, республіки з меншою чи більшою демократією.

-Питання краси і гармонії. Часто можна почути, що мистецтво повинно нести красу, але коли ми дивимося твори видатних художників, то чи є там краса у вигляді гарного, приємного?

-Краса - це індивідуальне. Ми можемо дивитися на один і той же предмет і ви скажете: «Ой, яка краса!», а я подумаю: «Ну що він там знайшов?». У мистецтві краса і гармонія - це не зовнішні чинники, а цілісне поняття, взаємопроникний зв'язок ідеї, форми виразу і мистецького засобу. Ось я не можу сказати, що «Богоматір Володимирська» чи то пак «Вишгородська» красива. Вона глибоко духовна, вона настільки зачіпає твою душу, що ти приймеш її. Оце, на мій погляд, краса і гармонія, бо наступне за цими поняттями – образ.

Віра слухає Моцарта. 1962. Папір, вугілля. 45x58

*Коліскова. Начерк до картини. 2014.
Папір, маркер. 40x60*

*Автопортрет в шапці. 2014
Папір, маркер. 40x29*

-Що для Вас питання національного в мистецтві?

-Національне в мистецтві не є штучним проявом, хоча воно може бути декларативним, але це не головне. От як би Вам сказати, коли культурна людина, культурна природно, не обов'язково освічена, їздить по Україні, то вона вбирає в себе ті особливості життєвої сили, які стають невід'ємною частиною її художнього мислення. Ця тонка матерія проявляється в різних виглядах і формах і не лише в декорумі.

-Культура і нація. Культура творить націю?

-Ну що це за нація, що про себе не дбає? Нація - як родина, сім'я і тому вона хоче щоб її діти були одягнені, ситі, навчені. Ці суспільні бажання творять цілісну культуру. Так як людина живе на різних територіях, то і способи життя та співіснування різні. Природа складає наш характер, який ми означаємо культурою, таким чином культура стає формою упорядкування життя нації. Культура народжує мистецтво, вдосконалює мову. Мова - це особлива музика, вона одна для народу, але має величезну кількість резонансів. Ось пам'ятаю на третьому курсі училища був у селі Костянтинівка. Боже, як почув, наскільки оригінальна вимова, пісні, відносини між людьми. От я і думаю, що кожне село, місто мають окрім загального ще й свої, індивідуальні коди, окремі мелодії, які й складають єдину симфонію – Україну. З часом можливо Земля стане частиною якогось планетарного союзу, таким собі Бобринецьким районом Галактики, але від того нюанси звуків і фарб не перестануть існувати, бо індивідуальність є особливістю формування життя.

*Розмову з народним художником України Михайлом Надсєдіним
вів провідний науковий співробітник музею Андрій Надсєдін.*

Надсждін Михайло Володимирович

народився 18 травня 1935 р. в с. Костянтинівка Хотинського району Сумської області.

Член Національної Спілки художників України (1988).

Заслужений діяч мистецтв України (1994), Народний художник України (1997).

Лауреат обласної премії в сфері образотворчого мистецтва і мистецтвознавства імені Олександра Осмьоркіна в номінації «Новітні спрямування» (2005)

В 1962 р. закінчив Дніпропетровське державне художнє училище, викладачі: Я.Калашник,

М.Родзін, Г.Чернявський. З 1963р. живе в м.Кіровограді. Працював викладачем дитячої художньої школи (1963 -1973), художником - оформлювачем (1973 - 1982) та головним художником (1982 - 1989) художньо - виробничих майстерень Художнього фонду УРСР.

З 1989р. по теперішній час голова правління Кіровоградської обласної організації Національної Спілки художників України. Депутат Кіровоградської обласної ради V скликання (2006 - 2011)

Перша персональна виставка відбулася в 1962р. Учасник численних всеукраїнських, міжнародних та зарубіжних художніх виставок, серед яких: Біснале «Імпреза-89», 1989, Івано-Франківськ; «Українське мистецтво в американській перспективі», 1992, Єльський університет, США; біснале «Пан-Україна», 1995, Дніпропетровськ; «Образотворче мистецтво України. 10 років», 2001, Російська Федерація, Москва; «Метаморфози живопису», Черкаси, 1997; «Родина Надсждіних», Київ, ЦБХ, 2006; «Світ живопису», Київ, ЦБХ, 2009; «Мистецький дар у спадок», Київ, галерея АВС-арт, 2013; «Барви степу», Київ, ЦБХ, 1994, 2005, 2009, 2014; «Мистецьке коло родини Надсждіних», Суми, міська галерея, 2014.

Твори зберігаються у Національному Художньому музеї України, Дирекції виставок Міністерства культури України, Сумському, Кіровоградському, Черкаському, Дніпропетровському обласних художніх музеях, художньо-меморіальному музеї О.Осмьоркіна, приватних збірках в Україні та за кордоном.

Науково-мистецьке музейне видання «Автопортрет. Мистецькі відображення Михайла Надсждіна» з серії каталогів «В майстерні художника».

У виданні використані репродукції творів М.В. Надсждіна з колекцій Національного художнього музею України, Кіровоградського, Сумського, Черкаського обласних художніх музеїв, художньо-меморіального музею О.О.Осмьоркіна та з авторського зібрання.

На першій сторінці обкладинки:

Надсждін М.В. Автопортрет. 2013. Полотно, олія.70x60.

Упорядник, дизайн - провідний науковий співробітник музею А.М.Надсждін.

Затверджено на засіданні науково-методичної ради художньо-меморіального музею О.О.Осмьоркіна (Протокол №7 від 12.05.2015р.)

© Художньо-меморіальний музей О.О.Осмьоркіна.

Кіровоград - 2015 рік.

Наклад 50 прим.

